

ร่องรอยของภาษาลาวเวียงในชุมชนบ้านลาว
ตำบลเทวราช อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

The Traces of Lao Wiang Language in Ban Lao
Community, Dhevaraj Subdistrict,
Chai Yo District, Angthong Province

ดาราพร ศรีม่วง* | DARAPORN SRIMUANG

ABSTRACT

The main purpose of this research was to gather data in relation to the vocabulary in the language of an ethnic group named *Lao Wiang*, located in Ban Lao Community, Dhevaraj subdistrict, Chai Yo district, Angthong province. The informants were Lao Wiang people aged 50 and over who could still remember and communicate in Lao Wiang language. This research was conducted under the qualitative method. The data were collected using 1) participative observation, 2) language and cultural checklist, and 3) unstructured interview.

---

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา E-mail : dsrimuang@hotmail.com

The findings revealed that the traces of Lao Wiang language in Ban Lao Community were found in the forms of certain words and sounds belonging to Lao Wiang language. However, these Lao Wiang terms were typically spoken by some locals in a small group on special occasions. In addition, Lao Wiang terms seemed to be kept as words and memory rather than be used for communication in everyday life.

Keywords : The Traces of Language, Lao Wiang, Ban Lao Community

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการรวบรวมและการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทางด้านคำศัพท์ของกลุ่มคนชาติพันธุ์ลาวเวียง ในชุมชนบ้านลาว ตำบลเทวราช อำเภอยะโฮ จังหวัดอ่างทอง ผู้บอกภาษาเป็นชาวลาวเวียง อายุ 50 ปีขึ้นไป ที่ยังรู้ภาษาลาวเวียงและสามารถสื่อสารได้ โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และเก็บข้อมูลด้วยการใช้ 1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม 2. แบบเก็บข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรม และ 3. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า ร่องรอยภาษาลาวเวียงในชุมชนบ้านลาวนั้น ปรากฏในรูปแบบของคำศัพท์บางคำ และเสียงบางเสียง ซึ่งมีเค้าของความเป็นภาษาลาวเวียงอยู่ คำศัพท์ภาษาลาวเวียงเหล่านี้ชาวลาวเวียงบางคนใช้สื่อสารกันในกลุ่มย่อย ๆ เฉพาะโอกาสสำคัญ และอยู่ในรูปแบบของคำศัพท์และความทรงจำ แต่ทั้งนี้ก็ได้ใช้สื่อสารหลักในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ : ร่องรอยของภาษา, ลาวเวียง, ชุมชนบ้านลาว

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อความเข้าใจของคนในชาติ เป็นรากฐานของความเจริญในด้านต่าง ๆ และเป็นสิ่งแสดงถึงความเป็นปึกแผ่น ความรุ่งเรืองทางด้านวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุด แต่ปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤตการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติของโลก ภัยพิบัติ-ธรรมชาติ การแพร่ระบาดของโรคร้าย ตลอดจนภาวะเศรษฐกิจตกต่ำซึ่งส่งผลกระทบต่อทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย แต่ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ทุกวันนี้ คือ ปัญหาการถูกกลืนทางภาษา วัฒนธรรม และประเพณี ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของระบบภาษา วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อ ตลอดจนค่านิยมที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาซึ่งถือเป็นรากเหง้าอันสำคัญยิ่งนั้นกำลังสูญหายไป หากไม่ได้รับการจัดเก็บข้อมูลหรืออนุรักษ์ไว้ (ทรงพล ต่วนเทศ, 2555 : 1)

สำหรับประเทศไทย ภาษาไทยที่ใช้สื่อสารกันอยู่ในปัจจุบันนี้เป็นภาษาถิ่นหนึ่งของภาษาตระกูลไท หรือ ตระกูลไต (Tai family) หรืออาจเรียกว่าตระกูลภาษาคำไต (Kam – Tai family) ก็ได้ ซึ่งเป็นตระกูลใหญ่ตระกูลหนึ่งในเอเชีย และเป็นตระกูลภาษาที่มีผู้พูดกันค่อนข้างแพร่หลายที่สุดในแถบภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ประเทศส่วนใหญ่ที่พูดภาษาตระกูลนี้มี 8 ประเทศด้วยกัน คือ สาธารณรัฐประชาชนจีน พม่า อินเดีย เวียดนาม กัมพูชา ลาว มาเลเซีย และประเทศไทย ซึ่งชนชาติที่พูดภาษาตระกูลไทยหรือตระกูลภาษาไตนี้ต่างถือว่าตนเองเป็นชนชาติไทยด้วยกันทั้งหมด (เรืองเดช ปิ่นเชื่อนชิตย์, 2531 : 1 – 2)

จากข้อสังเกตดังกล่าวทำให้สันนิษฐานได้ว่า ประเทศไทยนอกจากภาษาไทยที่มีผู้พูดกันมากที่สุดแล้ว ยังมีภาษาไทยถิ่นอื่นอีกเป็นจำนวนมาก และภาษาไทยถิ่นหนึ่งที่มีความสำคัญเพราะมีผู้พูดมากและกระจายไปในหลายจังหวัดก็คือ “ภาษาลาว” หรือ “ภาษาไทยลาว” ซึ่งใช้พูดกันในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นส่วนใหญ่ และยังคงมีพูดกันในจังหวัดต่าง ๆ ในภาคกลางและภาคตะวันตกของไทย เช่น จังหวัดราชบุรี

นครปฐม สมุทรสาคร กาญจนบุรี เพชรบุรี ลพบุรี สระบุรี และสุพรรณบุรี เป็นต้น (วัลลียา วัชรารณณ์, 2534 : 1) คนลาวในบริเวณนี้อาศัยอยู่ร่วมกันหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นลาวเวียง ลาวใต้หรือลาวครั่ง

ชุมชนบ้านลาวในตำบลเทวราช อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง เป็นชุมชนที่ชาว ลาวเวียง หรือ ลาวเวียงจันทน์มารวมกลุ่มกันอยู่ที่หมู่ 1 โดยเริ่มแรกนั้นเป็นการอพยพมา ในช่วงสงคราม บางส่วนตั้งถิ่นฐานอยู่ตามหัวเมืองในระแวกใกล้ ๆ หนองหาน รวมทั้งที่ ตำบลเทวราชนี้ด้วย ชุมชนบ้านลาวเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งเนื่องจากมีการบริหารจัดการและดูแลโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน มีการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านสำหรับให้ ลูกบ้านได้นำไปใช้ประโยชน์ อาชีพหลักของชาวลาวเวียงในชุมชนนี้ คือ การทำ การเกษตร การถนอมอาหารและการแปรรูปอาหาร เป็นการนำภูมิ-ปัญญาทางด้านการเกษตรไปปรับประยุกต์ใช้ มีวัดเยื้องคงคารามและวัดศุขเกษมธรรมนิการามเป็น ศูนย์กลางทางด้านศาสนา และมีโรงเรียนวัดเยื้องคงคารามเป็นสถานศึกษา

ด้านวัฒนธรรม ชุมชนบ้านลาวมีประเพณีที่เป็นเครื่องแสดงออกทางวัฒนธรรม คือ ประเพณีบุญเดือน 6 (ขึ้น 13 ค่ำ เดือน 6) เป็นประเพณีเช่นไหว้ “พ่อศรี” หรือ ศรี สุริยวงศ์ ทหารที่นำกลุ่มชาวลาวเวียงอพยพมายังประเทศไทย ในประเพณีนี้ชาวบ้านจะ เรี่ยไรเงินเพื่อนำมาทำบุญและทำอาหารคาวหวาน อาหารพื้นบ้านของชาวลาวเวียงที่นำ มาร่วมทำบุญ คือ อั่วพริก และซूपดอกโสน มีพิธีกรรมพาดหมากและมีการเข้าทรง แต่ปัจจุบันในส่วนของพิธีกรรมเข้าทรงนั้นไม่มีแล้ว เนื่องจากขาดผู้สืบทอดในพิธี

ด้านภาษาของชุมชนบ้านลาว ชาวลาวเวียงที่นี่ใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสาร เป็นหลัก ส่วนภาษาลาวนั้นผู้ที่ยังสามารถสื่อสารด้วยรูปประโยคภาษาลาวก็เป็นกลุ่ม ผู้สูงอายุซึ่งมีจำนวนไม่กี่คน ส่วนกลุ่มคนที่อายุประมาณ 50 ปีขึ้นไปนั้นจะยังพอรู้จัก ภาษาลาวเฉพาะคำศัพท์บางคำเท่านั้น และในกลุ่มเด็กไปจนถึงวัยทำงานนั้นแทบจะ ไม่ รู้จัก และไม่สามารถพูดสื่อสารด้วยภาษาลาวได้ นอกจากนั้นเมื่อผู้วิจัยลงพื้นที่ไปยัง โรงเรียนวัดเยื้องคงคาราม จากการสอบถามและพูดคุยกับครูผู้สอนก็พบว่ามีการจัดการ เรียนการสอนเฉพาะวิชาพื้นฐานสามัญ ใช้ภาษาไทยกลาง และไม่มีการ-บรรจุหรือพูดถึง ภาษาลาวเวียงแต่อย่างใด ดังนั้น ภาษาลาวเวียงซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของ

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงจึงมีแนวโน้มที่จะเลื่อนหายและสูญไป หากไม่ได้มีการเก็บรักษาไว้ ประกอบกับเมื่อสำรวจงานวิจัยที่ผ่านมาโดยส่วนใหญ่จะศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์ลาวครั่ง ยังไม่มีผู้ใดศึกษาชาติพันธุ์ลาวเวียงที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่นี้ด้วย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาร่องรอยภาษาลาวเวียงในชุมชนบ้านลาว โดยเลือกเก็บรวบรวมองค์ความรู้ของคนลาวเวียงในเขตพื้นที่ดังกล่าว โดยให้ชาวลาวเวียง ได้มีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้ด้วย เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภาษาลาวเวียง ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมของชาวบ้านจะสร้างความตระหนักรู้ในอัตลักษณ์ความเป็นลาวเวียงที่แสดงออกผ่าน ภาษาของตนเอง อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้และอนุรักษ์ข้อมูลอันเป็นภูมิปัญญา ท้องถิ่นของชาติพันธุ์ลาวเวียงที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอ่างทองให้ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อรวบรวมและเก็บข้อมูลทางภาษาด้านคำศัพท์ของคนชาติพันธุ์ลาวเวียง ชุมชนบ้านลาว อำเภอยะโฮย จังหวัดอ่างทอง

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้ใช้กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) หรือเรียกย่อ ๆ ว่า PAR หมายถึง การศึกษาวิจัย ปรากฏการณ์ทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างน้อย 3 ฝ่าย ฝ่ายแรกคือ กลุ่มผู้ที่อยู่กับปัญหา ได้แก่ แกนนำชุมชนหรือผู้นำชาวบ้าน ฝ่ายที่สอง ประชาชน ชาวบ้านหรือผู้บอกภาษาและวัฒนธรรม ฝ่ายที่สามนักวิชาการหรือนักวิจัย ซึ่งในปัจจุบัน ชุมชนบ้านลาวเป็นชุมชนที่มีคนลาวเชื้อสายลาวเวียงอาศัยอยู่ที่ หมู่ 1 บ้านลาว ต. เทวราช อ. โขย จ. อ่างทอง มีประชากร 96 ครัวเรือน จำนวนประชากร 364 คน เป็นคนไทยเชื้อสายลาวเวียง นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลของการวิจัยตาม ขั้นตอน คือ วางแผน ปฏิบัติตามแผน สังเกตการณ์ เก็บข้อมูล สะท้อนผลในลักษณะการ เรียบเรียงรายงานผลการวิจัย โดยมีวิธีการและขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 วางแผน

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ที่ชุมชนบ้านลาว พุดคุยกับชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และตัวแทนชาวบ้านเพื่อเป็นการทำความรู้จักและสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยกับชุมชน และนำเสนอประเด็นการวิจัยอย่างคร่าว ๆ ให้ชุมชนได้รับทราบ และนำข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนด้านภาษา สังคม และวัฒนธรรมไปใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบสร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับการเก็บข้อมูล โดยแบบเก็บข้อมูลทางภาษาด้านคำศัพท์ แบ่งออกเป็น 10 หมวดคำพื้นฐาน ได้แก่ หมวดเครือ-ญาติ หมวดเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย วัสดุที่เป็นผ้า หมวดเครื่องมือเครื่องใช้ หมวดอาหารการกิน หมวดประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ หมวดกิริยา การแสดงอาการ หมวดภูมิศาสตร์และธรรมชาติ หมวดอวัยวะ หมวดสัตว์ และหมวดคำบอกวัน เวลา จำนวน หมวดละ 10 คำศัพท์ โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้เข้าไปสนทนาและซักถามกับผู้ออกภาษาเพื่อให้ผู้ออกภาษาให้ข้อมูลและบันทึกเสียงไว้ในขณะสัมภาษณ์

ขั้นที่ 2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนและนักศึกษาศาสนาวิชาภาษาไทย ลงพื้นที่เก็บข้อมูลทางภาษาด้านคำศัพท์ โดยมีผู้นำชุมชนเป็นผู้ประสานงานกับตัวแทนชาวบ้านที่จะมาเป็นผู้ออกภาษาและมาออกเสียงในคำศัพท์ตามหมวดคำพื้นฐานที่ได้จัดเตรียมไว้ การเก็บข้อมูลในครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์และการสังเกตทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยข้อมูลส่วนหนึ่งได้จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น การทำพิธีพาดหมาก การกวนขนมข้าวปาด เป็นต้น ซึ่งเป็นการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยกับชาวบ้านไปด้วย

ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลแบบเป็นทางการ 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 ผู้วิจัยนำแบบเก็บข้อมูลภาคสนามไปสัมภาษณ์ตัวแทนชาวบ้าน เป็นการทดลองใช้แบบสอบถามกับผู้ออกภาษา การลงพื้นที่ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลร่วมกับนักศึกษาศาสนาวิชาภาษาไทย ซึ่งเป็นการบูรณาการกับวิชาการวิจัยทางภาษาและวรรณคดีไทยของ

สาขาวิชาภาษาไทย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่มารวบรวมและแยกข้อมูลเป็น 2 กลุ่ม คือ ข้อมูลทางภาษา และข้อมูลทางสังคม วัฒนธรรม

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบความถูกต้องกับผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยกับผู้นำชุมชนนำข้อมูลทางภาษาด้านคำศัพท์ที่ได้จัดแยกหมวดหมู่แล้วไปตรวจสอบด้วยการสอบถามกับผู้รู้ภาษาลาวเวียงในชุมชนบ้านลาวอีกครั้งเพื่อความถูกต้อง

ผลการวิจัย

ชาวลาวเวียงในชุมชนบ้านลาว หมู่ 1 ตำบลเทวราช อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง เมื่อแรกเข้ามาตั้งถิ่นฐานบรรพบุรุษก็ยังคงสื่อสารกันด้วยภาษาลาวเวียง แต่ด้วยปัจจัยทางสังคมและการรับวัฒนธรรมนอกกลุ่ม ทำให้การสื่อสารด้วยภาษาลาวเวียงนั้นค่อย ๆ เลือนหายไป จนปัจจุบันชาวลาวเวียงที่บ้านลาวแห่งนี้สื่อสารกันด้วยภาษาไทยกลาง มีเพียงบางโอกาส หรือบางคำเท่านั้นที่ยังปรากฏเป็นบางโอกาส และปรากฏเฉพาะกลุ่ม ภาษาลาวเวียงจึงเหลือเพียงร่องรอยที่ยังอยู่ในความทรงจำของผู้สูงอายุ อายุประมาณ 60 ปีขึ้นไป และเหลืออยู่ในความทรงจำเป็นบางคนเท่านั้น จึงได้เก็บข้อมูลทางภาษาเพื่อให้เห็นถึงร่องรอยของภาษาลาวเวียงในชุมชนบ้านลาว

1. สถานการณ์การใช้ภาษาลาวเวียงในชุมชนบ้านลาว

ชาวลาวเวียงที่ชุมชนบ้านลาวปัจจุบันใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารเป็นหลัก ในขณะที่ภาษาลาวเวียงนั้นผู้ที่รู้ภาษาลาวเวียงและเคยสื่อสารด้วยรูปประโยคภาษาลาวเวียง ก็เป็นผู้สูงอายุที่ไม่สามารถสื่อสารให้ข้อมูลได้ ขณะที่กลุ่มคนอายุ 50 ปีขึ้นไป และยังสามารถสื่อสารให้ข้อมูลได้นั้นก็พอรู้จักภาษาลาวเวียงเฉพาะคำศัพท์บางคำเท่านั้น ไม่ได้สื่อสารกันเป็นประโยค ส่วนกลุ่มเด็กจนถึงวัยทำงานนั้นแทบจะไม่รู้จัก และไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาลาวเวียงได้ จากการลงพื้นที่พูดคุยกับชาวบ้านกลุ่มที่ยังพอรู้ภาษาลาวเวียงมักมีคำพูดติดปากคือ “เหมือนภาษาอีสาน” หรือ “เหมือนภาษาไทย” จึงสันนิษฐานว่าอาจมีการปะปนกันกับภาษาลาวอีสาน นอกจากนั้นยังมีความคลาดเคลื่อน

ในการ-บอกภาษาของผู้บอกภาษาแต่ละคน แสดงให้เห็นว่าภาษาลาวเวียงนั้นไม่ใช่ภาษาที่ชาวบ้านใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวัน และอยู่เฉพาะในความทรงจำของแต่ละคน

ปัจจัยที่ส่งผลให้ภาษาลาวเวียงชุมชนบ้านลาวในปัจจุบันไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาลาวเวียงนั้นมีหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมของไทยที่เข้าไปผสมกลมกลืนตลอดจนการไม่กล้าสื่อสารด้วยภาษาถิ่นเพราะถูกมองว่าเป็นคนต่างถิ่น สถานการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับมาตรการหนึ่งในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 (วรรณพร บุญญาสิทธิ ฉันทัส เพียรธรรม และเทพธิดา ศิลปรรณ, 2559 : 23) สังคมประสบกับภาวะสงครามและเศรษฐกิจถดถอย รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามพยายามรักษาความมั่นคงของบ้านเมืองด้วยมาตรการอย่างหนึ่ง คือ การส่งเสริมความเป็นไทย ด้วยการให้เปลี่ยนมาใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาหลัก เพื่อแสดงถึงความเป็นไทยและเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ ซึ่งมาตรการดังกล่าวส่งผลกระทบต่อชุมชนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่มีภาษาถิ่นเป็นของตนเอง ในช่วงเวลาดังกล่าวพบว่าชุมชนบ้านลาวในหลายพื้นที่รู้สึกที่ภาษาถิ่นของตนเองไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมหลักของชาติและไม่ทันสมัย ทำให้ภาษาลาวจำนวนไม่น้อยโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากแต่งงานกับคนไทยมาก่อนหน้านี้ก็เริ่มที่จะเปลี่ยนมาสื่อสารด้วยภาษาไทย อีกทั้งปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับความเป็นไทยด้วย

ไม่เพียงแต่ความรู้สึกเป็นอื่นที่เป็นสาเหตุหนึ่งให้การสื่อสารด้วยภาษาลาวเวียงค่อย ๆ ลดน้อยลง สภาพ-สังคม ความเจริญ ตลอดจนการศึกษาที่มีผลต่อการใช้ภาษาของชาวบ้านด้วย ดังจะเห็นได้จากการที่ครูอาจารย์โรงเรียนวัดเอื้องคงคารามซึ่งเป็นโรงเรียนในชุมชนนั้นมีการจัดการเรียนการสอนเฉพาะวิชาพื้นฐานสามัญ ใช้ภาษาไทย-กลาง ไม่มีการบรรจุหรือพูดภาษาลาวเวียงแต่อย่างใด ดังนั้น เยาวชนรุ่นใหม่จึงมีแนวโน้มที่จะไม่รู้จักภาษาลาวเวียง ร่องรอยของภาษาลาวเวียงที่ยังหลงเหลืออยู่ในความทรงจำจึงมีโอกาที่จะเลือนหายไปที่สุด

2. ภาษาลาวเวียงในชุมชนบ้านลาว

ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาษาลาวเวียงมารวบรวมและวิเคราะห์ โดยเทียบกับพจนานุกรม ลาว - ไทย - อังกฤษ ของคณาจารย์ภาควิชา

ภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์, 2543) และรายการคำศัพท์ในงานวิจัยเรื่อง “ระบบเสียงภาษาลาวของกลุ่มน้ำท่าจีน” ของ กันทิมา วัฒนะประเสริฐ และ สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ (2540) มีการเก็บคำศัพท์จากชาติพันธุ์ลาวเวียงในจังหวัดชัยนาท จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าภาษาลาวเวียงที่เก็บได้นั้นมีร่องรอยของภาษาลาว เนื่องจากข้อมูลที่ได้นั้นผู้บอกภาษาเองในบางครั้งก็มีความไม่แน่ใจ หรือสับสนกับภาษาอีสานและภาษาลาวทั่ว ๆ ไป อีกทั้งข้อมูลที่ได้จากผู้บอกภาษาแต่ละคนก็มีความคลาดเคลื่อนด้วยเช่นกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำมาเทียบเคียงกัน ดังตารางต่อไปนี้

คำศัพท์ไทย	คำลาวเวียงในชุมชนบ้านลาว	คำภาษาลาวจากพจนานุกรม ลาว - ไทย - อังกฤษ	คำลาวเวียงกลุ่มแม่น้ำท่าจีน
1. พ่อ	อีผ่อ , อีพ่อ	p ^h ɔ̄:	pho: ^h
2. แม่	อีแม่ , อีแม	mɛ̄:	mɛ: ^h
3. พี่ชาย	อ้าย	?āj	?a:j ^h
4. พี่สาว	เอื้อย , เอื้อย	?m̄a:j	?iʔaj ^h
5. น้องสาว	อีหน้อย	kw̄ɔ̄:ŋ	kw:ŋ ^h sa:w ^h
6. ตา	พ่อกี้	p ^h ɔ̄:tu:	pho: ^h khun ^h
7. ยาย	แม่กี้	mɛ̄:tu:	mɛ: ^h tu: ^h
8. ทวด	ชวด		thuat ^h
9. ย่า	หญ่า (มีเสียง ญ ขึ้นจมูก)	ŋā:	ŋa: ^h
10. เลื้อ	เจื้อ	sū̄a:	siã ^h
11. โสร่ง	ผ้ากะโถง	p ^h ɔ̄:sá:lɔ̄:ŋ	
12. ผ้าถุง	จิ้น		pha: ^h sin ^h , pha:tho:ŋ
13. ผ้าห่ม	ผ้าหวย		pha: ^h hom ^h , pha:phuaj
14. รองเท้า	เกิบ , เกิบแตะ	kâ:p , kâ:ptɛ́	kə:p ^h
15. สร้อยทอง	สร้อยคำ		sa:j ^h so:j ^h
16. สร้อยข้อมือทอง	ข้อมือคำ		
17. ต่างหู	ต็อก	kátco:nhǔ:	

คำศัพท์ไทย	คำลาวเวียงในชุมชน บ้านลาว	คำภาษาลาวจาก พจนานุกรม ลาว - ไทย - อังกฤษ	คำลาวเวียงกลุ่มแม่น้ำ ท่าจีน
18. โจงกระเบน	โจง		
19. ผ้ามาน	ผ้าบังตา		
20. สไบ	ผ้าพาดบ่า		
21. กระจก	คั่นฉ่อง	kátsoók	ka'cok'
22. ถัง	กะเป้ง , กะแปง , กะเต้ง , กะแต้ง	káilā:ŋ	kale:ŋ
23. กะละมั่ง	กามั่ง , กะมั่ง	kásá:m	
24. กะพ้อม	กะลา		
25. กระชัง	ฮีน		
26. ยุ่งข้าว	ยุ่งค้าว	ŋáa:	
27. เปล	อยู่	ŋi:	ŋu: ³
28. แคร่	ล้าน		
29. ตะกร้า	กะชู	kátā:	ka'ta: ⁶
30. ร่ม	หอบ	kánhōm	hom ⁶
31. พุทรา	บักหัน , บักทาน		bak'than ⁶
32. ซอม	ผักเน่า	p'ákk'ā	
33. บวบ	บักหน้อย , บักหน้อย	mā:kbūa:p	
34. ขนุน	บักมี , บักมี	mā:kmi:	bak'mi: ⁶
35. น้อยหน้า	บักเคียบ	mā:kk'ia:p	bak'khiap ⁶
36. ฝรั่ง	บักสีดา	māksī:da:	bak'si:'da: ⁶
37. มะเขือเทศ	มะเขือส้ม	mā:kk'wā:k'wā:	
38. ข้าวต้มมัด	ข้าวต้มมัด , ข้าวต้มมัดใต้		
39. มะละกอ	บักหุ่ง		bak'hun ⁷
40. ขนมหิน	ขนมหิน	kāwpun	
41. ส้มตำ	ตำบักหุ่ง , ตำบักหุ่ง		
42. พริก	พิก (สำเนียงข้าๆ)		bak'phik ⁴
43. ข้า	ข้า (สำเนียงข้าๆ)	kā:	kha: ⁴

คำศัพท์ไทย	คำลาวเวียงในชุมชน บ้านลาว	คำภาษาลาวจาก พจนานุกรม ลาว - ไทย - อังกฤษ	คำลาวเวียงกลุ่มแม่น้ำ ท่าจีน
44. ชิง	ชิง (สำเนียงซ้ำๆ)		khin ¹
45. น้ำพริก	น้ำพิก		
46. แต่งงาน	คองเฮือน	tē:ŋdɔ:ŋ	
47. เสียชีวิต / ตาย	ตาย	ta:j	ta:j ²
48. รัก	ฮัก	hāk	
49. เกลียด	เคียด	sāj	
50. เปื้อน	เปื้อน	bùa:	biā ¹
51. เครียด / กังวล	ซึ้ง		
52. สี่ (จำนวน)	ซี้	sī:	si: ¹
53. ร้อย (จำนวน)	ฮ้อย	hōj	
54. พรงนี้	มือฮีน	mǔ:ɦē:n	mi: ¹ ɦē:n ¹
55. วั	จั่ว	ŋuā:	ŋuā ¹
56. ควาย	ขวย	k ^h wá:j	khuaj ¹
57. นกกะปูด	นกกะปู้ด		
58. ตะกวด	แลน		le:n ¹
59. เรอ (สรรพนาม)	ฮู	tɕəw	
60. ฟิน	คั่น	fún:n	

จากการเทียบเคียงกับพจนานุกรมภาษา ลาว - ไทย - อังกฤษ และรายการคำภาษาลาวเวียงของชาติพันธุ์ลาวเวียงในบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน ในจังหวัดชัยนาท จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดนครปฐม พบว่าคำที่เก็บข้อมูลได้จากผู้บอกภาษาชาวลาวเวียงในชุมชนบ้านลาว มีความคล้ายคลึงกับภาษาลาวเวียงในบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน ในด้านของคำและเสียงบางประการ เช่น คำศัพท์ที่แตกต่างไปจากคำภาษาไทยกลาง

(ผ้าถุง)	ผ้าซิ่น	-	pha: ³ sin ⁴
(รองเท้า)	เกิบ	-	kə:p ⁵
(ทุพรา)	บักหัน	-	bak'than ³

คำศัพท์ภาษาไทยกลางที่มีเสียงควบกล้ำ /r/ , /l/ เมื่อเป็นคำภาษาลาวเวียงจะไม่ปรากฏเสียงควบกล้ำเหล่านี้ ทั้งภาษาลาวเวียงของชุมชนบ้านลาว และภาษาลาวเวียงบริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีน เช่น

(พริก)	พิก	-	bak'phik ⁴
--------	-----	---	-----------------------

ความคล้ายคลึงกันนี้ปรากฏประมาณร้อยละ 50 จากคำศัพท์ 100 คำ จากหมวดคำศัพท์พื้นฐานทั้ง 10 หมวดคำ ในขณะที่คำภาษาลาวเวียงของชุมชนบ้านลาวที่ไม่ปรากฏหรือมีความแตกต่างกันนั้น สันนิษฐานว่าอาจมีการกลมกลืนเสียง ประกอบกับได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาอีสานและภาษาไทย ทำให้กลายเป็นคำไทยไปแล้ว สอดคล้องกันกับการบอกข้อมูลของผู้บอกภาษาซึ่งมีความคลาดเคลื่อนของเสียงและคำศัพท์บางคำ ดังนั้น การปรากฏความคล้ายคลึงกันดังที่กล่าวไปแล้วจึงแสดงให้เห็นว่าภาษาลาวเวียงของชุมชนบ้านลาว หมู่ที่ 1 ตำบลเทวราช อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง มีร่องรอยของภาษาลาวเวียงที่หลงเหลืออยู่ในรูปของคำศัพท์และการออกใช้ทั้งในด้านการออกเสียงและความหมายในการสื่อสารใกล้เคียงกับคำศัพท์ในภาษาอีสาน แม้จะมีการแปรเปลี่ยนไปแล้วตามปัจจัยต่าง ๆ

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาร่องรอยภาษาลาวเวียงที่ปรากฏในชุมชนบ้านลาวนั้น ปรากฏในรูปของคำศัพท์บางคำ และเสียงบางเสียง ซึ่งมีเค้าของความเป็นภาษาลาวเวียงอยู่ คำศัพท์ภาษาลาวเวียงเหล่านี้ชาวลาวเวียงบางคนใช้สื่อสารกันในกลุ่มย่อย ๆ เฉพาะในโอกาสสำคัญ และอยู่ในรูปแบบของคำศัพท์ แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้ใช้สื่อสารหลักในชีวิตประจำวัน

จากผลการศึกษาในด้านของวัฒนธรรม ผู้วิจัยพบว่าชาวลาวเวียงในชุมชนบ้านลาว ตำบลเทวราช อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้เป็นเวลานาน มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ได้แก่ พิธีทำบุญเดือน 6 เป็นการบูชาและเซ่นไหว้พ่อศรี ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่ชาวลาวเวียงให้ความเคารพ การประกอบอาหารอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ได้แก่ ขนมข้าวปาด ข้าวต้มมัดใต้ หรือข้าวต้มชี้ใต้ และอั่วพริก

นอกจากนี้ในส่วนของการใช้ภาษาผู้วิจัยพบว่า ชาวลาวเวียงที่ชุมชนบ้านลาวใช้ภาษาไทยในการสื่อสารเป็นภาษาหลัก ภาษาลาวเวียงของชุมชนบ้านลาวจะเหลือเพียงในรูปของความทรงจำ คำภาษาลาวเวียงที่รวบรวมได้ก็มีความคลาดเคลื่อนกับภาษาอีสาน และภาษาลาวในถิ่นอื่น ๆ แต่ก็ยังมีเค้า มีร่องรอยของภาษาลาวเวียงอยู่ ดังจะเห็นได้จากรูปคำศัพท์บางคำที่แตกต่างไปจากคำศัพท์ภาษาไทย รวมทั้งเสียงพยัญชนะต้น /r/ ที่กลายเป็นเสียง /l/ เสียงพยัญชนะควบกล้ำ /r/ และ /l/ ก็ไม่ออกเสียง

ชาวลาวเวียงในชุมชนบ้านลาวที่ยังรู้ภาษาลาวเวียงนั้นเป็นกลุ่มคนสูงอายุ คืออายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป และรู้ภาษาลาวเวียงเป็นบางคน ซึ่งในจำนวนนั้นส่วนใหญ่สามารถฟังภาษาลาวเวียงออก แต่ไม่สามารถพูดสื่อสารเป็นรูปประโยคได้ ขณะที่ชาวลาวเวียงที่รู้ภาษาในระดับที่พูดสื่อสารเป็นประโยคได้นั้นปัจจุบันก็ไม่สามารถที่จะพูดคุยเพื่อให้ข้อมูลได้แล้ว ส่วนเยาวชนชาวลาวเวียงจนถึงกลุ่มวัยทำงานก็มีแนวโน้มที่จะไม่รู้จักภาษาลาวเวียง

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่าปัจจัยที่ทำให้ภาษาลาวเวียงมีความคล้ายกันกับภาษาอีสานและภาษาไทย จนหลายคำมีการกลมกลืนเสียงและกลายเป็นคำไทยไป และการที่ภาษาลาวเวียงไม่ได้ใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวันแล้วนั้น กระทั่งแทบจะไม่เหลือผู้รู้ภาษาลาวเวียงนั้น น่าจะมาจากการรับวัฒนธรรมไทยซึ่งเป็นวัฒนธรรมของคนกลุ่มใหญ่เป็นวัฒนธรรมกระแสหลัก การไม่กล้าสื่อสารด้วยภาษาถิ่นเนื่องจากกลัวว่าจะถูกมองว่าเป็นอื่น แตกต่างไปจากคนไทย รวมถึงการศึกษาในโรงเรียนของชุมชนบ้านลาวก็ใช้ภาษาไทยกลาง สอนวิชาพื้นฐานทั่วไป ไม่มีการสอนภาษาลาวเวียง ด้วยปัจจัยเหล่านี้จึงทำให้ภาษาลาวเวียงของชุมชนบ้านลาว หมู่ 1 ตำบลเทวราช อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง เหลือเพียงร่องรอยที่อยู่ในความทรงจำเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ จดบันทึก และบันทึกภาพเป็นส่วนใหญ่ จึงสังเกตเห็นว่าควรมีการบันทึกในรูปแบบวิดีโอหรือสื่อมีเดีย (media) ในรูปแบบต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมทั้งด้านวัฒนธรรมและประเพณีไว้เพื่อกันการสูญหาย และยังสามารถใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอน ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่บุคคลในชุมชนหรือบุตรหลานของชาวลาวเวียง หรือเผยแพร่สู่สาธารณชนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นต่อไป

2. สำหรับผู้ที่สนใจในการศึกษาด้านภาษาหรือวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้าน-ลาว ผู้วิจัยเห็นว่ามึประเด็นที่น่าสนใจ อาทิ การสร้างสื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ของชาวลาวเวียง หรือแม้กระทั่งการสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนที่ใช้ภาษาแม่ (ภาษาลาวเวียง) ในโรงเรียนวัดเยื้องคงคาราม หรือโรงเรียนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งภาษาและวัฒนธรรมให้กับอนุชนรุ่นหลัง

เอกสารอ้างอิง

- กันทิมา วัฒนนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. (2540). **วิเคราะห์การใช้คำและการแปรของภาษาของคนสามระดับอายุในชุมชนภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์. (2543). **พจนานุกรมลาว – ไทย – อังกฤษ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทรงพล ต่วนเทศ. (2556). **การศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เรืองเดช ปันเขื่อนขัตติย์. (2531). **ภาษาถิ่นตระกูลไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- วัลลีย์ยา วัชรภรณ์. (2534). การศึกษาคำลงท้ายในภาษาลาวครั้ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรรณพร บุญญาสถิต ฉันทัส เพียรธรรม และเทพธิดา ศิลปรเลง. (2559). รายงานวิจัย เรื่อง พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

